

POSTANOWIENIE

31 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski

na posiedzeniu niejawnym 31 października 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Bank spółki akcyjnej w W.
przeciwko N. M.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej N. M.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 30 marca 2022 r., VII AGa 827/21,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) oddala wniosek powoda o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego;**
- 3) przyznaje radcy prawnemu A. F. od Skarbu Państwa Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie 8 100 (osiem tysięcy sto) złotych tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W judykaturze i doktrynie wskazuje się, że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej (zob. np. postanowienia SN: z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147; z 22 marca 2007 r., III CZ 16/07; z 25 maja 2022 r., II USK 582/21).

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. „przedsądu,” ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie wystąpienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Mając powyższe na względzie podkreślić należy, że cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez prawidłowe powołanie i wyczerpujące uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które - zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, przy czym w granicach zaskarżenia bierze jednak pod rozwagę nieważność postępowania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 30 marca 2022 r. pozwany oparł wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania na przesłankach określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Mając na względzie ujęcie przedmiotowego wniosku skarżącego podnieść należy, że zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie Sądu Najwyższego

wyjaśniono już, że jeżeli jako okoliczność uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 w zw. art. 398⁹ § 1 k.p.c.) wskazuje się istotne zagadnienie prawne, a więc zagadnienie poważne, wymagające pogłębionej analizy prawnej i wcześniej nierozstrzygane, to skarga taka nie może być jednocześnie oczywiście uzasadniona, a więc uzasadniona *prima facie*, bez podejmowania jakichkolwiek szczegółowych analiz i dociekań. To samo dotyczy zbiegu przesłanek w postaci oczywistej zasadności skargi oraz potrzeby wykładni przepisów prawa (zob. orzeczenia SN: z 17 lipca 2019 r., III CSK 148/19 oraz z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 577/17). W konsekwencji konstrukcja wniosku pozwanego o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może być uznana za prawidłową.

W ocenie skarżącego w sprawie występuje następujące istotne zagadnienie prawne: Czy zgodnie z art. 11 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz.1469) nakazującym uchylenie nieprawomocnego nakazu zapłaty wydanego na podstawie art. 485 § 3 k.p.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji i prowadzenia sprawy w dalszym ciągu z pominięciem przepisów o postępowaniu nakazowym, przy czym do czasu zakończenia postępowania w pierwszej instancji według przepisów w brzmieniu sprzed 7 listopada 2019 r., sąd rozpoznający sprawę zobowiązany jest do podjęcia czynności jak gdyby postępowanie było prowadzone od początku w postępowaniu zwyczajnym, tj. m.in. do wezwania powoda do uzupełnienia opłaty sądowej, udzielenia pozwanemu w sprawie stosownych pouczeń zgodnie z art. 206 § 2 pkt 1-3 k.p.c., w tym co do możliwości wniesienia odpowiedzi na pozew, skutków niepodjęcia danych czynności procesowych, w tym niezłożenia wniosku o przeprowadzenie rozprawy, czy o uprawnieniu do ustanowienia pełnomocnika procesowego?

Przyczyna uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w postaci wystąpienia istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy charakter. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych, powołanych we wniosku przepisów prawa, zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, tak, aby jego rozstrzygnięcie mogło uzyskać ogólniejsze znaczenie,

a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą. Konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen i możliwych kierunków interpretacyjnych (zob. np. postanowienia SN: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, Nr 12, poz. 151; z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

Ponadto zagadnienie prawne musi mieć charakter ściśle jurydyczny dający się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienie SN z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08).

Analiza przedstawionego przez skarżącego problemu nie pozwala na przyjęcie, że podnoszona kwestie stanowi istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Skarga pozwanego nie zawiera bowiem argumentacji jurydycznej wskazującej na występowanie odmiennych ocen przedstawionego problemu oraz na to, że przepisy dotyczące tej kwestii nie doczekały się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych.

Dodać należy ponadto, że uzasadniając przyczynę kasacyjną wymienioną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. skarżący nie wykazał – co jest niezbędne, że rozstrzygnięcie sformułowanego zagadnienia prawnego ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (zob. np. postanowienia SN: z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07, i z 15 kwietnia 2019 r., I CSK 755/18).

W związku z ujęciem przedmiotowego problemu warto przypomnieć także, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono stanowisko, że nie spełnia wymagania z art. 398⁴ § 1 pkt 3 (obecnie art. 398⁴ § 2) w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wskazanie w skardze kasacyjnej zagadnienia prawnego, które dotyczy zastosowania w sprawie konkretnego przepisu, a nie abstrakcyjnego problemu związanego z jego wykładnią (zob. postanowienie SN z 22 lutego 2007 r., I UZ 47/06, OSNP 2008, nr 7-8, poz. 118).

W ocenie skarżącego oczywista zasadność skargi kasacyjnej wynika z faktu, że wydając zaskarżony wyrok Sąd drugiej instancji dopuścił się rażących uchybień,

polegających w szczególności na niewzięciu pod rozwagę z urzędu nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji, a nieważność ta miała oparcie w art. 379 pkt 5 k.p.c. i była wynikiem pozbawienia pozwanego możliwości obrony swoich praw w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia od orzeczeń sądu drugiej instancji, a naruszenia prawa popełnione przez sąd pierwszej instancji są przedmiotem kontroli apelacyjnej. Co do zasady Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do badania w postępowaniu kasacyjnym nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji. Badanie takie może mieć jedynie charakter pośredni, jeżeli, tak jak w niniejszej sprawie, skarżący zarzuci sądowi drugiej instancji naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. odwołując się do art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. np. wyrok SN z 13 września 2012 r., V CSK 384/11; postanowienia SN z 31 lipca 2018 r., I CSK 212/18, i z 30 maja 2023 r., I CSK 3033/22).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie wskazywano, że aby skarga kasacyjna mogła zostać uznana za oczywiście uzasadnioną, nie wystarczy tylko wskazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa, lecz należy także wykazać, że doszło do takiego właśnie naruszenia – oczywistego i widocznego *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej oraz wynikającej już z treści skargi (zob. np. postanowienia SN: z 4 lipca 2019 r., V CSK 80/19, z 29 marca 2019 r., V CSK 321/18, z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18).

Z art. 11 ust 2 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469) - dalej: "ustawa zmieniająca", wynika, że w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia jej w życie rozpoznawanych w postępowaniu nakazowym, w których powód wniósł o wydanie nakazu zapłaty wyłącznie na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzonego pieczęcią banku oraz dowodu doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty, przyjmuje się, że nie ma podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym a nieprawomocny nakaz zapłaty sąd z urzędu uchyła w całości postanowieniem, po czym rozpoznaje sprawę w dalszym

ciągu z pominięciem przepisów o postępowaniu nakazowym. W sytuacji, gdy ustawa przewiduje rozpoznawanie sprawy w dalszym ciągu nie są uzasadnione twierdzenia skarżącego według których w takim wypadku sprawa winna być rozpoznawana od początku i w sytuacji wniesienia przed wejściem w życie ustawy zmieniającej zarzutów od nakazu przedstawiona w nich argumentacja w istocie pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia. Ustawa zmieniająca nie przewiduje bowiem, poza uchyleniem nakazu zapłaty, zniesienia dotychczas dokonanych w sprawie czynności. Skoro zatem z art. 148¹ § 1 i 3 k.p.c. wynika, że sąd może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, uzna - mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych - że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne a strona w pierwszym piśmie procesowym nie złoży wniosku o przeprowadzenie rozprawy, rozpoznanie niniejszej sprawy przez Sąd pierwszej instancji na posiedzeniu niejawnym nie naruszało prawa.

Skarżący nie przedstawił zatem przekonujących od razu, widocznych *prima facie*, twierdzeń wykazujących racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu na czym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie SN z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19).

Ponadto podkreślenia wymaga, że nieudzielenie pouczeń o których była mowa w uchylonym ustawą zmieniającą art. 206 § 2 pkt 1-3 k.p.c. co do zasady nie powoduje samoistnie nieważności postępowania, lecz co najwyżej może być uchybieniem mogącym mieć wpływ na wynik sprawy. W dotychczasowej judykaturze Sądu Najwyższego wskazuje się ponadto, że z art. 5 k.p.c. (a także art. 212 § 2 k.p.c.) nie wynika bowiem powinność sądu o charakterze ogólnego obowiązku udzielania w każdym wypadku pouczeń osobom stającym przed sądem, tylko dlatego, że występują bez profesjonalnego pełnomocnika (zob. wyrok SN z dnia 3 listopada 2021 r., I USKP 54/21, postanowienie SN z 14 lutego 2020 r., III CSK 202/19). Do nieważności postępowania nie dochodzi, jeżeli strona podjęła czynności w postępowaniu sądowym, a doznawała jedynie pewnych utrudnień

w obronie swoich praw, związanych z brakiem fachowego przygotowania (zob. postanowienie SN z 27 września 2018 r., I UK 400/17).

W konsekwencji nie można przyjąć, że skarżący wykazał, w sposób niebudzący wątpliwości, że Sąd Apelacyjny naruszył przepisy ustawy procesowej – w tym art. 378 § 1 w zw. z art. 386 § 2 k.p.c. i tym samym, że jego skarga jest oczywiście uzasadniona.

W sprawie nie zachodzi także nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę - w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Oddalając wniosek powoda o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy miał na uwadze, że jego pismo procesowe, mające stanowić odpowiedź na skargę kasacyjną zostało wniesione po upływie dwutygodniowego terminu przewidzianego dla podjęcia tego rodzaju czynności (art. 398⁷ § 1 k.p.c.). Pismo to nie mogło być zatem za taką odpowiedź uznane (art. 167 k.p.c.), co wyłączało przyznanie zwrotu kosztów wiążących się z jego sporządzeniem i wniesieniem. Należy podkreślić, że w tym zakresie przepis art. 398⁷ § 1 k.p.c. w zw. z art. 167 k.p.c. jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 109 k.p.c., co oznacza, że strona, przeciwko której wniesiono skargę kasacyjną może skutecznie złożyć wniosek o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego najpóźniej w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia jej odpisu skargi kasacyjnej.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 68), a także § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r.

poz. 1935) oraz mając na względzie wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19 i z 20 grudnia 2022 r., SK 78/21.

(a.z.)

[ms]